

3. BOGUN

298-nji gönükme. Okaň we her sözüň näçe bölekden düzüldigini aýdyň.

El, jam, nar, gül. Mek-dep, mek-de-bi-miz.

O-kuw, o-kuw-çy, o-kuw-çy-lar.

Men, me-niň. Guş, guş-lar, guş-la-ryň.

Da-rak, da-rak-lyk. Dok-ma, dok-ma-çy-lyk.

Ýap-rak, ýap-rak-ly, zarp-ly.

Sözüň birbada aýdylýan bölegine bogun diýilýär. Sözler bir, iki, üç we ondan-da köp bogunly bolup biler. Sözde näçe çekimli bolsa, şonça-da bogun bolýar.

Türkmen dilindäki sözleriň her bogny bir, iki, üç we dört sesli bolup bilýär.

Meselem: mu-gal-lym, ba-lyk-çy, be-lent, a-gaç, ot, og-lan-la-ryň we ş.m.

299-nji gönükme. Düzüminde bir, iki, üç, dört sany bogny bolan sözlerden sekiz söz tapyp, depderiňize ýazyň.

NUSGA: e-lin-de,...

* * * *

300-nji gönükme. Okaň. Has gara ýazylan sözleri nusgadaky ýaly bogunlara bölüp, depderiňize ýazyň. Olaryň her birinde näçe çekimliň we näçe bognuň bardygyny aýdyp beriň.

Mekdebiň öň ýany eliň **aýasy** ýaly **takyrdy**. Bu takyry **okuwçylar** bedenterbiýe okuwyny geçmek üçin **düzläpdiler**. Mugallym okuwçylary hatara **durzup**, nyzam bilen alyp geldi. Nazar hemmesinden öňde şu **bölegiň** komandiri ýaly **özünü** ykjam tutup, **döşünü** gaýşardýardy. Akmyrat bolsa iki-ýana **ýaýkanyp**, lep-lep edip **barýar**.

(A.Durdyýew, «Signal»).

NUSGA: mek—de—biň, ...

* * * *

301-nji gönükme. Nakyllary labyzly okaň we depderiňize göçüriň. Her sözde näçe çekimli we bogun bardygyny aýdyň.

NAKYLLAR:

Altyn ýerde ýatmaz, ýagşylýk ýolda galmaz.

Geňeşli toý dargamaz.

Zähmet soňy rähnet.

Ýagşy söz baldan süýji.

Okasaň, ylym alarsyň, hemme zady bilersiň.

* * * *

302-nji gönükme. Şygry labyzly okaň. Soňra her sözde näçe bognuň we şol bogunda näçe sesiň bardygyny aýdyň.

GAÝYKÇYNYŇ ÝÜREGI

Urýar derýa çaykanjyrap,	Bir gaýykçy yzyn kesmän,
Kenaryna tirsegini.	Küregini çalyp barýar.
Gelýär gaýyk aýkanjyrap,	Depesinde mawy asman,
Suwa berip gursagyny.	Töwerekde tupan turýar.
Tolkun bary at çapyşyp,	Berekella hünärine,
Gyrgy ýaly düwlep gelýär.	Ýüzüp gelýär pälwan adam.
Gaýyk käte ýakalaşyp,	Çykyp derýaň kenaryna,
Kä birinden sowlup gelýär.	Bolmadyk dek hiç bir zadam.
Ölüm bilen daş däl ara,	Ýyljyraklap bakdy suwa,
Diňe sekunt kesip geçýär,	Gaýygyna, küregine.
Däli tolkun çekip nagra.	Ýürek diýseň, diýgin, dostum
Kä tirsekläp, süsüp geçýär.	Şol gaýykçyň ýüregine.

(M. Seýidow, «Meniň hazynam»).

303-nji gönükme. Sözleri bogna bölüp, teksti depderiňize göçüriň. Her sözde näçe çekimliniň we bognuň, soňra her bogunda näçe sesiň bardygyny aýdyň.

Soň men Lebap topragynda ýaşadym. Geçen ursuň agyr ýyllarynda şol ýerde okuwy dowam etdirdim hem-de kolhozda tabelçi bolup işledim. Mähriban topragyň adam üçin bir owadan görünüş däl-de, eýsem, adamy ýyldyryan, geýdirýän gözli çeşmedigine men Lebapda göz ýetirdim. Bu toprakdan nämeler önmeýär? Biziň

saçagymyza mele-myssyk nan bolup gelşik berýän dokdäne bugdaý hem, egnimize eşik bolýan pagta hem, şirin gawun-garpyz hem toprakdan önyär.

(B.Hudaýnazarow, « Meniň ene topragym»).

Teksti mazmuny boýunça iki abzasa bölün we olaryň her birinde näme hakynda gürrüň gidýändigini aýdyp beriň.

* * * *

304-nji gönükme. Sözleri okaň, soňra olary nusgadaky ýaly edip, bogna bölüp, depderiňize göçüriň. Her bogunda näçe ses bardygyny aýdyp beriň.

Mekdep, okuwçylaryň, mugallym, halk, zähmet, gül, ýeňiş, bagt, dostluk, doganlyk, deňlik, parahatçylyk, ogullarymyz, kyrk, obadaşlarymyz, klasdaşlarymyzdanam.

NUSGA:

Sözler	Bogunlar					
	1	2	3	4	5	6
Mekdep	mek	dep.				
okuwçylaryň	o	kuw	çy	la	ryň	

305-nji gönükme. Özüňizden baş sany sözlem düzüp, depderiňize ýazyň. Ýazan sözlemleriňiziň her sözünü dilden bogna bölün we bognuň näçe hem haýsy seslerden düzülendigini aýdyp beriň.

* * * *

306-nji gönükme. Okaň. Soňra sözlemleriň her sözünü nusgadaky ýaly edip, depderiňize göçüriň.

Güýz günleridi. Obamyzyň klubuna ýyganan adamlar öz ogullarynyň we gyzlarynyň çykyşyna garaşýardylar. Biz Myrat bilen ikinji hatarda oturdyk. Siz jigiňiz bilen gelipmidiňiz?

NUSGA:

Sözler				
Bir bogunly	iki bogunly	üç bogunly	dört bogunly	Baş bogunly
güýz	Myrat	klubuna	günleridi	garaşýardylar